

+

ST. M A A R T E N S - L I E R D E

I. De Parochie tot 1329.

Het is onmogelijk uit te maken hoe en wanneer de parochie St. Maartens-Lierde zou ontstaan zijn, omdat over dit vraagstuk de noodige geschrevene gegevens ontbreken. De vroegste vermelding van haar naam tot heden toe gekend klimt op tot rond het jaar 1092.

In de middeleeuwen ontstond n de meeste buitenparochiën door de zorgen van de groote grondbezitters. Deze heeren bouwden op hun eigendom een kleine bidplaats met het doel te voorzien in de behoefte der godsdienstoefeningen ten gunste van zijn familie en onderhoor- gen; veelal werd er ook de H. Mis opgedragen. Dit was de kiem van een latere parochie. De kerk had het recht tienden te vragen, dit gebruik dagteekende reeds vanaf het bestuur van Karel DE Groote en diene voor- al tot het onderhoud der geestelijkheid en tot herstel van vroegere ge- dane onteigeningen. Ook gaf de stichter van zulk een bidplaats de tien- den van bepaalde gronden? Wie op zijn eigendom een bidplaats bouwde be- schikte er vrij over. In dien tijd werden vele altaren t.t.z. kerken, onder de voogdij gesteld van een of ander klooster/abdij, zoo kwam een groot deel der tienden van de kerken in de handen van abdijen.

We mogen gerust aannemen dat de parochie St. Maartens-Lierde ook ontstaan is uit zulk een bidplaats opgetrokken door een of ander groot grondeigenaar. D' Achery leent ons een kostbare tekst, (waaruit) et waaruit we de bijzondere feiten ontleden. Rond het jaar 1050 zou Tet- altaar van St. Maartens-Lierde onder de macht gestaan hebben van baldus, een heer uit Ronse, vader van Radulphus, aartsdiaken van t bisdome Kamerijk. Deze heer schonk de kerk aan de pas herstelde Be- edik- tinerabdij van Doornik rond het jaar 1092. Als Tetbaldus de kerk telde onder voogdij van de abdij van Doornik, dan moet hij er over kunnen besch- schikken, wat niet anders mogelijk was tenzij hij zelf of een ander voor- vader de kerk had gesticht. De abdij van St. Martinus van Doornik was eigenares over kerk en parochie van St. Maartens-Lierde. De vaste om- tum, waarop ze haar in eigendom verkreeg is niet bekend. Volgens sig- migen zou de datum vallen rond het jaar 1092...? Gezien de omstand- igheden mogen we hem plaatsen in 1105 of zeer kort daarop. In 1105 was Odo, eerste abt van St. Martinus abdij van Doornik te Reims tot bis- en van Kamerijk gezalfd. Zou deze prelaat geen invloed uitgeoefend heb- en op zijn aartsdiaken, die dan van zijn kant zijn eigen vader kon bewee- de gift te doen ten voordeele der abdij die Odo verliet voor den

schopzetel ? Heeft de abdij haar rechten niet kunnen doen gelden op St. Maartens-Lierde ? Een authentiek tekst schijnt een ontkennend antwoord te staven, want tot het jaar 1189 was de kerk in de handen van Autbertus, zoon van Walter Malichienus van Mauritania. Deze Autbertus schonk het altaar terug vrij en onvoorwaardelijk aan den bisschop van Kamerijk in 1189. Bisschop Roger schonk de Parochie aan St. Martinus abdij in 1189., als aalmoes. In den akt der gift vinden we geen uitdrukkelijk spoor van een teruggave aan de abdij, tenzij een verijdende bedoeling om in 't vervolg allen twist en haarklieverij te vermijden. Dezelfde bisschop liet zijn gedane gift berichten aan Arnulphus deken van Geeraardsbergen, die in hoedanigheid van deken, over St. Maartens-Lierde jurisdictie droeg. Arnulphus kreeg op zich den last den abt als voogd over de parochie aan te stellen in 't bijzijn van de diocesane geestelijkheid, en de gift van den bisschop en de aanstelling openlijk mede te deelen. De proost; de deken en het kapittel van Onze Lieve Vrouw van Kamerijk erkenden de gift van den bisschop krachtens een oud gebruik (1189) Het intiemer geworden bisschoppelijk gezag eischte een nieuwe bekrachtiging van de gift wanneer een voorganger stichter of gever overleed. Na den dood van bisschop Roger beklom Joannes den bisschoppelijken zetel die de daad van zijn voorganger bekrachtigde door een akt die dateert Meslin-l'Evêque (bij Ath.) 1193. Als bisschop behoudt hij zich de macht voor over de parochie, doch de abdij St. Martinus van Doornik beschik er over; hij voegt er een strenge sanctie aan toe: "Wie de abdij in haar rechten schendt wordt onverbiddelijk in den ban geslagen. Over de betrekkingen tusschen abdij en parochie is ons weinig bekend. Een typisch voorvalletje? Een zekere Emma, weduwe van meester Siger, spande in 1207 een proces in tegen de abdij, omtrent eenige gronden die van de kerk afhingen. Een onderzoek werd ingesteld en de deken van Geeraardsbergen met den abt van Eename ontboden de partijen voor een oplossing. In tegenwoordigheid der schepenen van de stad zwoer Emma haar aanspraak te staken. Alleen de kwestie over een ^{runder}huurder van Emma grond en boomgaard diende nog onderzocht. De meeste aangesproken getuigen spraken t voordeele van Emma. Ook de oudjes van St. Maartens-Lierde evenals Ava Lambertus, Stop, Zaginans " Odilia en Impinus." . Nadien viel Emma de abdij nog lastig, zoodat de abt van Doornik de hulp inriep van Dame Aelidis van Boelare. Emma, naar 't kasteel van Boelare ontboden, zwoer zich in 't vervolg te onthouden van iedere vorm van aanspraak. De Dame van Boelare en haar zoon Michel berichten aan de abdij in 1213 dat het geschil was opgelost.

Vele personen en eenige kloosters bezaten op S^t. Maartens-Lierde de tienden. De St. Pieters Abdij van Gent had er reeds in 1130.

Eens goed ingeburgerd, sloeg de abdij van Doornik een goede sla in de tienden, die ze kocht overal waar er eenigzins kans toe was, zoodanig dat een groot deel der parochie aan haar tienden betaalde.

In November 1213. stond ²² Theodoricus, abt van St. Pieters Gent de tienden af aan de abdij van Doornik over een oppervlakte van 66 bunders; mits de vergoeding voor den vroeger gedane tiendenaankoop. Egidius pastoor van St. Maartens-Lierde en zijn parochianen verkochten op 23 November 1230 hun tienden over een terrein van 57 bunders.

In 1231 gelastte Godefridus bisschop van Kamerijk den deken van Geeraardsbergen een onderzoek in te stellen over de tienden die St. Maartens-Lierde betaalde aan de abdij van St. Martinus te Doornik. Het schriftelijk antwoord van den deken laat ons toe een oogslag te werpen op den grond en tiendenbezitters van de parochie.

Doornik kocht de tienden over 66 bunders van St. Pieters abdij Gent, Van St. Adriaan abdij van Geeraardsbergen de tienden over 25 bunders, Van den pastoor en de parochianen van St. Maartens-Lierde de tienden over 63 bunders; van St. Catharina kapel van Geeraardsbergen over 7 dagwand. Zekere Egidius verkocht aan Doornik zijn tienden over 11 bunders; Ridder Radulphus zijn tienden over 8 bunders en 1½ dagwand Ridder Arnulphus van den Broeck (del Bruech) zijn tienden over 13 bunders. Dezelfde abdij kocht nog van Niklaas de le Waende tienden over 5½ bunders, van zijn zuster Margaretha tienden over 5 bunders; van Gertrude del Bosch en haar kinderen tienden over 2½ bunders; Ridder Willem van Oudenhove verkocht aan Doornik de tienden over ongeveer 4 bunders; Godefridus Bateniel over de tienden van 6 Dagwand. Walter van Arbeke de tienden over een dagwand; tenslotte kocht de abdij nog van Walter Morcinbroc de tienden over een dagwand en van Arnulphus Moriel van Geeraardsbergen de tienden over 6 bunders. Van links en rechts groeienden de tienden nog aan. Ridder Arnulphus Van den Berghe (de Monte) Joannes een geestelijke van Nederbrakel, Heinemanus van de Fonteine (de Fonte) en Gerardus bezaten op St. Maartens-Lierde tienden over eenige bunders land tegen het recht in der abdij van Doornik . In Maart 1233 herstelden ze het onrecht en verrijkten de abdij met de tienden over 25½ bunders. In Mei 1234 verkocht Henekinus van de Fonteine (de Fonte) met de toestemming van zijn heer; ridder Jan de Heripont van wien hij de grond in leen had de tienden over 7 bunders. Begin Januari 1235 had de deken van Geeraardsbergen een moeilijk geval op te lossen.

Ivan del Woelewe verkocht zijn tienden over 8 bunder grond op St. Maartens-Lierde aan Baudewijn Rodestert onder voorwaarde dat de koper de tienden zou geven aan de St. Pieterskerk van Nederbrakel. Die verkoop was een misgreep tegenover het recht der abdij van Doornik en dus het gevolg van die koop ook. De koper en de kerk van Nederbrakel werden attent gemaakt op het onrecht dat ze den 15 Januari 1235. herstelden door de teruggave van de onwettige tienden aan de abdij.. In Mei van het zelfde jaar verkochten Colin de le Warde en Arnoul del Wede hun tienden over over 5 bunders. Hugo van der Meulen (de molendino) zijn broers en schoonbroer verkochten in Mei 1236 hun tienden over hun goederen gelegen op de Maxtrou. St. Adriaan van Geeraardsbergen bezat ook tienden op St. Maartens-Lierde. De abdij van Doornik had reeds van die kerk tienden gekocht, een tweede kooptvolgt in December 1236 over 11 dagwand. In dezelfde maand verkochten de gebroers Filipus Jan de Woelewe hun tienden over 3 bunders.

Godefridus bisschop van Kamerijk gelastte in 1237 de deken voor een tweede onderzoek nopens de tienden van Doornik op St. Maartens-Lierde, die hij door een akt van Juni 1237 goedkeurde.

In October 1237 volgde een nieuwe koop. Henricus de Lyelar, Egidius de Lyrichau en Arnulphus de Weeda verkochten aan de abdij de twee schoven over 12 bunders.

De abdij van Doornik verhuurde op St. Maartens-Lierde land en een hofstede. Een akt van Februari 1241. geeft ons de gelegenheid te lezen een akkoord gesloten tusschen de abdij en Gertrude de Steenvelt en kinderen over het bebouwen van 12 bunders land. Gillis Valkes van Oude denhove pacht van de abdij op 12 Maart 1274. de hofstede van St. Maartens-Lierde met al zijn toebehoorten en afhankelijkheden. In Maart 1287 schoof Wétier de Bilehet zijn tienden over 7 bunders. Nu voor de eerste maal zien we de Graaf van Vlaanderen tusschen komen. Hij beval zijn Baljuw van Aalst de abdij met haar recht te bekleeden. In 1329 met de overbrenging der priorij van Schendelbeke naar Lierde ontstonden nieuwe relaties die verder uitgewerkt worden.

Valère Gauwblomme.

~~~~~